



POMEN UZAVEŠČANJA NAREČNEGA BESEDJA PRI UČEČIH SE

ALENKA VALH LOPERT

Potrjeno/Accepted
15. 7. 2020

Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Maribor, Slovenija

Objavljeno/Published
30. 9. 2021

CORRESPONDING AUTHOR/KORESPONDENČNI AVTOR
alenka.valh@um.si

Izvilleček/Abstract

Ključne besede:

slovenski jezik, narečje,
kvalifikatorji, narečno
vzhodno, glagol, *Slovar
slovenskega knjižnega
jezika*², *Slovenski pravopis*,
Gúčati po antijósko

Keywords:

Slovenian language,
dialect, dictionary
labels, eastern dialect,
verb, *The Dictionary of
Standard Slovenian
Language*², *The Slovenian
Orthography*, *Gúčati po
antijósko*

UDK/UDC:

811.163.6'28'374

Slovar slovenskega knjižnega jezika (2014, *SSKJ*²) uporablja sedem vrst kvalifikatorjev, od katerih je za pričujoči prispevek pomemben stilno-zvrstni kvalifikator *nar.* (*narečno*), razširjen s kvalifikatorskim pojasnilom *vzhodno*. V *SSKJ*² je tako označenih 414 iztočnic, od teh bodo pregledane glagolske iztočnice, teh je 98, in primerjane z glagoli iz Rajhovega gradiva za narečni slovar *Gúčati po antijósko* (2010) ter s *Slovenskim pravopisom* (SP 2001). Poudariti želimo pomen vključenosti (še) prisotnega narečnega besedja v normative priročnike ter pomen njihove označitve s kvalifikatorji za delo v šolski praksi (učencev/dijakov/študentov in učiteljev), v medijih (lektorjev), pri prevajanju idr.

The Importance of Dialect Awareness among Learners

The Dictionary of Standard Slovenian Language (SSKJ 2014) uses seven types of labels (qualifiers). The present article focuses on the style-genre label *nar.* (*dialectal*), further specified as *vzhodno* (*eastern*). There are 414 entries so labelled in the *SSKJ*². This survey will focus on verbs only (98), labelled as *dialectal eastern* in the *SSKJ*², comparing them to those found in Rajh's material for his dialectal dictionary of Prekija dialect *Gúčati po antijósko* (2010), as well as in *The Slovenian Orthography* (*Slovenski pravopis* – SP 2001). The aim is to point out the importance of incorporating the current dialectal vocabulary into the normative manuals, as well as the importance of their labelling being a great help for teachers, language editors, translators, etc.

DOI <https://doi.org/10.18690/rei.14.3.333-352.2021>

Besedilo / Text © 2021 Avtor(ji) / The Author(s)

To delo je objavljeno pod licenco Creative Commons CC BY Priznanje avtorstva 4.0 Mednarodna.

Uporabnikom je dovoljeno tako nekomercialno kot tudi komercialno reproduciranje, distribuiranje, dajanje v najem, javna priobčitev in predelava avtorskega dela, pod pogojem, da navedejo avtorja izvirnega dela. (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).



University of Maribor Press

Uvod

Jezikoslovci ugotavljajo, da se odnos govorcev do neknjižnega jezika v zadnjih letih spreminja, prav tako se odpravlja negativna konotacija do neknjižnih zvrsti v različnih sporazumevalnih okoliščinah in govornih položajih. Znanje lokalnega govora – mnogim predstavlja neko izkaznico, odraz identitete – na eni in knjižnega na drugi strani pojmujejo kot prednost. Poudarjajo kompleksnost vpliva narečij, ki se kaže tudi v jeziku javnega nastopanja. Prav tako mediji in popularna kultura (radio, televizija, gledališče, uglasbena besedila) kot leposlovno ustvarjanje oživljajo znanje narečja, ga vrednotijo kot prednost krepitve lokalne skupnosti in regije, to pa je v pestrosti jezikov Evropske unije nadvse pomembno; hkrati pa poudarjajo znanje knjižnega jezika kot prednost za širšo komunikacijo, ki omogoča, da se govorec izogne provincializmu (Valh Lopert 2013, Valh Lopert in Koletnik 2018). Izbira jezikovne zvrsti pa je nedvomno odvisna od okoliščin, v katerih se človek potrjuje kot družbeno bitje. Z narečjeslovnimi raziskavami v slovenskem okolju v zadnjih letih to tudi dokazujeta avtorici Pulko in Zemljak Jontes (2015) (tudi že Kenda Jež (2004), Skubic (2005), Jan (2007), Smole (2007), Zorko (2009), Zemljak Jontes in Pulko (2011), Valh Lopert (2015), Valh Lopert in Koletnik (2018) idr.), ki sta opravili pregled didaktičnih vidikov poučevanja jezika v različnih programih izobraževanja – v učnih načrtih in učbeniških gradivih za osnovno šolo in gimnazije. V analizo sta tako vključili skupino mladostnikov, starih od 12 do 24 let (osnovno- in srednješolce ter študente), ki v klasičnih dialektoloških študijah (načeloma) niso informatorji, in analizirali njihov odnos do neknjižnega v jeziku. V ugotovitvah izpostavljata (prav tam: 131), da se mladi "[...] dobro zavedajo pomena izbire ustreznega, primernega izraza glede na okoliščine sporočanja in glede na govorni položaj".

O pomenu upoštevanja narečnega govora pri usvajanju knjižnega jezika v osnovni šoli je pisala že dialektologinja akademikinja Zorko (2009: 342):

"Govor je sredstvo, s katerim otrok vzpostavlja socialne stike z okoljem, torej tudi z učiteljem in sošolci v osnovni šoli. Če prihaja iz izrazito narečno govorečega okolja, je narečje njegov materni jezik, ki se ga nauči s posnemanjem. [...] Pri uporabi in razumevanju knjižnega jezika na razredni stopnji imajo narečni otroci težave, čeprav prinesejo odprtost za komunikacijo in zgovornost že od doma. Z velikim veseljem pripovedujejo o svojih izkustvih in doživetjih vse do trenutka, ko od njih zahtevamo, da govorijo v knjižnem jeziku."

Slovenski narečni prostor se po Logaju in Riglerju (Karta 1983, 2016; tudi Logar 1993) deli na sedem narečnih skupin (gorenjska, dolenska, štajerska, panonska, koroška, primorska, rovtarska). Učni načrti za slovenski jezik tako v osnovni kot v srednji šoli obsegajo tudi spoznavanje socialnozvrstne delitve slovenskega jezika in uzaveščanje rabe knjižnih in neknjižnih različic tako v govoru in pisanju. Zato predstavljena analiza narečnega gradiva lahko pripomore k usvajanju narečnega od osnovne šole vse do rabe v poklicih, povezanih z raziskovanjem ali rabo narečij, kot so film, gledališče, radio ...

Med knjižnimi in neknjižnimi socialnimi zvrstmi slovenskega jezika

Slovenski jezik se po Toporišiču (2000: 13) deli na snope ali zvrsti: socialne, funkcijske, prenosniške, časovne ali zgodovinske in mernostne. Zanimajo nas socialne zvrsti, ki se delijo na dve nadzvrsti, na knjižni jezik (za sporazumevanje na celotnem slovenskem ozemlju in ima vsenarodnostno ter narodnoreprezentativno vlogo) in na neknjižnega. Knjižni se deli na zbornega in splošno- ali knjižnopogovornega (manj stroga oblika govorjenega knjižnega jezika); neknjižni jezik pa na t. i. zemljepisna narečja in na pokrajinske pogovorne jezike, ki so nekaka nadnarečja več zemljepisnih narečij.

Poskus drugačnega pogleda srečamo pri dialektologinji Smole (2004), ki ponuja delitev socialnih zvrsti na *sistemske* (knjižni jezik, narečni krajevni govor) in *nesistemske* (vse druge), izpostavlja pa osnovni protipol *naravni* (narečni krajevni govor) in *normirani* (knjižni) jezik, vmes pa razvršča vse druge zvrsti (prav tam: 323–324):

"S tega vidika imamo torej dve sistemski pojavi obliki slovenskega jezika: na eni strani naravni narečni (krajevni govor), na drugi normirani knjižni, na premico (in stopnice) med njima pa je mogoče uvrstiti vso množico različic pogovornega jezika [...]."

Avtorica dodaja (prav tam):

"[...] neposredno ob obeh sistemskih zvrsteh sem označila različke s še dopustno stopnjo odstopanja od sistema, npr. knjižno pogovorno zvrst ob zbornem jeziku in pogovorni jezik blizu krajevni govoru."

Skubic (2005) predstavlja delitev na t. i. sociolekte (govorice družbenih skupin) in uvaja različne vloge jezika s poudarkom na jeziku kot sredstvu človekove identifikacije. Nasprotno od dialektologije, ki deli narečja glede na geografska merila, Skubic (prav tam: 33) vpeljuje delitev na osnovi "distribucij jezikovnih razlik v družbi", v tem primeru izhaja iz definicije, da gre za govorce, katerih skupnosti so "[...] majhne in geografsko ločene druga od druge [...]", zato so "[...] govori fonetično zelo diferencirani [...]"; imenuje jih obrobni sociolekti podeželja. Dodati velja, da vendar narečna govorica ni značilna le za "[...] kmete, kmečko delavstvo in drugo manj izobraženo prebivalstvo podeželja [...]", kot piše isti avtor (prav tam: 207). Mnogim namreč predstavlja narečje neko izkaznico, odraz identitete. To izkazujejo tudi analize narečja kot izraza identitete v medijih (Valh Lopert in Koletnik, 2011; Valh Lopert, 2015). zelo malo je namreč tistih, pri katerih ne zaznamo vpliva lokalnega govora, in sicer celo pri profesionalnih govorcih – profesorjih, novinarjih, javnih kulturnih delavcih. Kljub temu da mnogi govorijo o zlitju narečij s knjižnim jezikom ali celo o izginotju narečij zaradi izginjanja ruralne kulture, se kaže, da mnogi govorci ne le ohranjajo svojo jezikovno strukturo, ampak jo celo zavestno gojijo in kultivirajo, kot ugotavlja tudi Kenda Jež (2004: 263–276).

Uzaveščanje o socialni zvrstnosti slovenskega jezika v učnih načrtih za osnovno in srednjo šolo

Izpostavljam (samo) operativne cilje iz učnih načrtov, ki so za prenos obravnavanega v prispevku pomembni v osnovni in srednji šoli.

Učni načrt za osnovno šolo (dalje UN OŠ 2018) za področje slovenskega jezika navaja, da:

1. v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju (prav tam: 9–12):

- *Učenci in učenke opazujejo, primerjajo, prepoznavajo in poimenujejo oz. opisujejo: poimenovalne in izgovorne razlike med knjižnim in neknjižnim jezikom, ki ga govorijo, ter okoliščine za rabo knjižnega in neknjižnega jezika.*
- *Učenci in učenke razvijajo pravorečno zmožnost: povedo, po čem se njihova neknjižna izreka loči od knjižne; med govornim nastopanjem skušajo govoriti čim bolj knjižno in razločno; prepoznajo svojo in tujo neknjižno izreko ter besede izgovorijo knjižno.*
- *Učenci in učenke razvijajo slogovno zmožnost: v svojih besedilih in v besedilih drugih prepoznavajo neustrezne (npr. neknjižne) besede in besedne zveze ter jih zamenjajo z ustrežnejšimi (npr. knjižnimi) sopomenkami*

- Učenci/učenke razumejo in uporabljajo naslednje jezikoslovne izraze: knjižni in neknjižni jezik;
- 2. v drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju (prav tam: 19–24):
 - Učenci in učenke opazujejo, primerjajo, prepoznavajo in poimenujejo oz. opisujejo: okoliščine za rabo knjižnega (zbornega) in neknjižnega jezika.
 - Učenci in učenke razvijajo pravorečno zmožnost: povedo, po čem se njihova neknjižna izreka loči od knjižne; med govornimi nastopi skušajo govoriti čim bolj knjižno in razločno; prepoznajo svojo in tujo neknjižno izreko ter besede izgovorijo knjižno.
 - Učenci in učenke razvijajo slogovno zmožnost: v svojih besedilih in v besedilih drugih prepoznavajo neustrezne (npr. neknjižne) besede in besedne zveze ter jih zamenjajo z ustrežnejšimi (npr. knjižnimi) sopomenkami;
- 3. v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju (prav tam: 32–38):
 - Učenci in učenke opazujejo, primerjajo, prepoznavajo, poimenujejo oz. predstavljajo: razločevalne lastnosti zbornega jezika, knjižnega pogovornega jezika, svojega narečja oz. pokrajinskega pogovornega jezika in najstniškega slenga ter ustrezne okoliščine za rabo teh jezikovnih zvrsti.
 - Učenci in učenke razvijajo pravorečno zmožnost: vadijo in utrjujejo knjižno izreko besed, povedi in besedil; prepoznajo svojo in tujo neknjižno izreko ter besede izgovorijo knjižno; kadar so v zadregi, si pomagajo z ustreznimi jezikovnimi priročniki v knjižni in elektronski obliki.
 - Učenci in učenke razumejo, predstavijo, uporabljajo in ponazarjajo naslednje izraze: knjižni zborni jezik, knjižni pogovorni jezik, narečje.

Učni načrt za srednjo šolo v gimnazijah (splošna, klasična in strokovna) (dalje UN SŠ 2008) za področje slovenskega jezika navaja, da dijaki/dijakinje:

- razvijajo jezikovno, slogovno in metajezikovno zmožnost v slovenskem knjižnem jeziku (prav tam: 6);
- socialnozvrstna pestrost slovenskega jezika je zajeta v dikciji, da dijaki/dijakinje razvijajo razumevanje v slovenščini v raznih okoliščinah, prepoznavajo jezikovne zvrsti in jim določajo ustrezne okoliščine sporočanja, uporabljajo okoliščinam ustrezne jezikovne zvrsti ter izražajo mnenje o ustreznosti jezikovnih zvrsti pri drugih govorcih (prav tam: 14);

- dokaže pravorečne zmožnosti, tako da: *med govornim nastopom govori knjižno; izgovori dano besedo/poved neknjižno in knjižno, primerja oba izgovora in opiše knjižni izgovor; našteje knjižne glasnike in jih primerja z neknjižnimi (iz svojega narečja/ neknjižnega pogovornega jezika (prav tam: 36).*

Umestitev analiziranega besedja v narečno bazo

Kot osnova analize nam služi stilno-zvrstni kvalifikator *nar. (narečno)*, razširjen s kvalifikatorskim pojasnilom *vzhodno*, vendar terminologija tudi zgodovinsko gledano zaradi različnih razvojnih političnoupornih in geografskih delitev ter narečnih umestitev ni usklajena. O tem piše tudi Toporišič (2000: 24) in navaja:

"Zemljepisna narečja se ne skladajo zmeraj s pokrajinskimi pojmi, kot so Štajerska, Primorska, Dolenjska, Gorenjska itd. [...] [T]udi Slovenske gorice so na Štajerskem, vendar njih govornica po večjem pripada panonski narečni skupini."

Ramovš (1935: 170) deli "panonsko dialektično bazo" na "goričanski, prleški in prekmurski dialekt", značilnosti vseh treh narečij pa predstavlja pod "*Severovzhodna štajerska dialektična skupina*". Na *Karti slovenskih narečij* (2016) Logar in Rigler (1983) vse te dialekte imenujeta "panonska narečna skupina". Zorko (1994: 330) postavlja razmejitev "vzhodno od črte Šentilj–Maribor–Zlatoličje–Poljskava–Pragersko–Majšperk–Donačka gora–Macelj", temelječ na Logarjevi delitvi iz 1983, in uvršča narečja na drugi strani te meje "[...] v panonsko narečno skupino, ki jo sestavljajo prekmursko, goričansko, prleško in haloško narečje, vsako z več podnarečji in govori". Zorko poudarja tudi (2005: 777–791), da na meji med štajersko in panonsko narečno skupino prihaja do medsebojnih jezikovnih vplivov zlasti v glasovnem razvoju ter da so na obravnavane govore vplivala stična narečja. V raziskavi ohranja še poimenovanje "goričansko" narečje, kot so ga poimenovali Ramovš ter Logar in Rigler. Leta 1995 je Bregant (zdaj Koletnik 2001: 38) na osnovi lastnih raziskav goričansko narečje preimenovala v slovenskogoriško narečje.

Za geografsko omejitev smo kvalifikator preverili tudi v Pleteršnikovem *Slovensko-nemškem slovarju* (1894–1895; 2006). Najbližje našemu iskalnemu kriteriju je kvalifikator, ki vsebuje "vzhodni", *vzhodni*, v pomenu "vzhod/ni/ del slov/enskega/ Štajerskega, kar ga je od Maribora na vzhodno stran".

Ta glede na meje, prikazane na zemljevidu v slovarju samem, označuje *vzhšt.* prostor do Mure (2243 zadetkov).

Glede na geografsko lego Cerkvenjaka, tj. "od Maribora na vzhodno stran", je Rajhovo gradivo za prleški slovar *Gúčati po antùjoško* (2010) umeščeno v panonsko narečno skupino. Prispevek se osredinja zgolj na besedje, ne prinaša pa narečnih glasovnih značilnosti posameznih narečij znotraj panonske skupine, zato omenjamo (le) nekatere temeljne dialektološke raziskave, vezane na obravnavano tematiko Zorko (1998, 2009), Koletnik (2001, 2008, 2015), Rajh, 2002, 2011) idr.

Glagoli iz Rajhovega gradiva za prleški slovar *Gúčati po antùjoško* in stilno-zvrstni kvalifikatorji v SSKJ² in SP

Analiza prinaša vpogled v še prisotno severozahodnoprleško narečno besedje, njegovo vključenost v normativne priročnike ter pomen njihove označitve s kvalifikatorji. Prispevek predstavlja nadaljevanje raziskave Valh Lopert *Kvalifikator narečno vzhodno v SSKJ²* (2016), v kateri smo na osnovi iskalnega kriterija *nar. vzhodno* (stilno-zvrstni kvalifikator *nar. (narečno)*, razširjen s kvalifikatorskim pojasnilom *vzhodno*) pregledali iztočnice v drugi, dopolnjeni in deloma prenovljeni izdaji *Slovarja slovenskega knjižnega jezika* 2014 (dalje SSKJ² – zapis z nadnapisano številko kot v: Perdih in Snoj, "SSKJ²", 2015.) Tako označenih iztočnic smo v SSKJ² našli 414, od tega (največ) 274 samostalnikov, 98 glagolov, 26 pridevnikov in 16 drugih besednih vrst (12 prislovov, po en zaimek, veznik, medmet in členek). Kot prva je bila izvedena vzorčna primerjava pojavnosti samostalnikov *nar. vzhodno* iz SSKJ² v *Slovenskem pravopisu* 2001 (dalje SP) in Rajhovem gradivu za narečni slovar *Gúčati po antùjoško* iz leta 2010 (dalje Rajh), pri čemer smo prišli do naslednjih ugotovitev: od 274 samostalniških iztočnic v SSKJ² je 130 ženskospolskih – od tega v SP potrjenih 33, pri Rajhu 76; 127 moškospolskih – v SP 39, pri Rajhu 47; 17 srednjespolskih – v SP trije, pri Rajhu šest (prav tam).

Osrednji, empirični del prispevka predstavlja primerjava pojavnosti glagolskih iztočnic z oznako *nar. vzhodno* iz SSKJ² z Rajhovim (2010) gradivom za narečni slovar severozahodnoprleškega govora in s *Slovenskim pravopisom* (SP 2001).

Pri primerjavi smo upoštevali pomensko prekrivne (čeprav oblikoglasno različne) iztočnice iz Rajhovega gradiva in SSKJ², pri čemer se zavedamo, da gre za dva sistema, v katerih so potekale spremembe, saj gre v gradivu za drugačno glasovno in/ali pisno podobo besed.

V Uvodu v *SSKJ*² (§ 6) beremo, da *SSKJ*² "[...] hoče pokazati, katere besede so (bile) v navedenem obdobju v jeziku žive, kako se uporabljajo oziroma kako so se uporabljale, kakšno je frekvenčno razmerje med njimi in v kateri zvrsti ali stilni rabi jezika živijo". Prav to tudi želimo s člankom poudariti, in sicer pomen vključenosti (še) prisotnega narečnega besedja v normativne priročnike (v tem primeru *SSKJ*² in v *SP*). Namreč, kvalifikatorji, rabljeni v omenjenih priročnikih, predstavljajo zelo veliko pomoč pri delu učiteljev v razredu, prevajalcev, lektorjev v gledališču in pri filmu ter vseh, ki se pri svojem delu srečujejo z zvrstnostjo slovenskega jezika.

***SSKJ*² in sistem kvalifikatorjev**

V drugi, dopolnjeni in deloma prenovljeni izdaji *SSKJ*² je zajeto, kot je bilo do sedaj, poleg knjižnega tudi neknjižno besedje. V Uvodu v *SSKJ*² (§ 2) je pojasnjeno, da so narečne besede v slovar vključene, če "[...] so močnejše zastopane v zapisanem jeziku".

Vendar (prav tam: § 5) tudi beremo, da "[n]arečne besede, ki sicer v Pleteršnikovem slovarju so, [v *SSKJ*²], niso bile sprejete, če jih splošnejša oziroma širša narečna raba ni potrdila". Hajnšek - Holz (1997: 105–112) opozarja, "[...] da so v *SSKJ* sprejete le tiste narečne besede, ki jih potrjuje današnja knjižna raba (zlasti besede, ki so jih zapisali pomembni književni ustvarjalci), ne pa vse tiste narečne besede, ki so v Pleteršnikovem slovarju".

Ob pregledu kvalifikatorjev ugotavljamo, da je bil sistem kvalifikatorjev v *SSKJ*² glede na prvo izdajo *SSKJ* iz leta 2000 nekoliko spremenjen, "stilno-plastni" (*SSKJ* 2000, § 131–141) kvalifikatorji so bili preimenovani v "stilno-zvrstne". O tem pišeta tudi Perdih in Snoj (2015: str. 5–15), da so "[m]anjše spremembe" doživeli tudi kvalifikatorji.

*SSKJ*² (2014; Uvod § 96):

"[z]a opredeljevanje besed, pomenov ali zvez slovar uporablja kvalifikatorje. To so pojasnila, ki povedo, v katero slovnično kategorijo spada beseda, jo opredeljujejo časovno oziroma krajevno, govorijo o njeni stilni uvrstitvi, razširjenosti in vrednosti ter nakazujejo preneseno ali posebno rabo. S tem kažejo na normo knjižnega jezika ali opozarjajo na razmerje do nje" in da "[b]rez upoštevanja kvalifikatorjev informacija o besedi ni popolna (§ 98)."

Poleg kvalifikatorjev *SSKJ*² uporablja še t. i. kvalifikatorsko pojasnilo (*SSKJ*² 2014; Uvod § 155), to je: "[...] kvalifikatorjem podobno, v daljši enoti izraženo opozorilo". Namen kvalifikatorskega pojasnila je, da (§ 156) "[...] dopolnjuje pomensko razlago; praviloma nakazuje okolje oziroma čas, v katerem pojem živi". Tako stilno-zvrstni kvalifikator *nar.* s kvalifikatorskim pojasnilom (tukaj *vzhodno*) (§ 138) "[...] kaže na širše ali ožje določeno področje rabe".

Rajhovo gradivo za severozahodnoprleški narečni slovar *Gúcati po antùjoško*

Z iskalnim kriterijem *nar. vzhodno* smo iz *SSKJ*² izpisali 98 glagolov in glagolske iztočnice primerjali s pojavnostjo v Rajhovem gradivu za severozahodnoprleški narečni slovar *Gúcati po antùjoško* (2010) in v *Slovenskem pravopisu* (SP 2001).

Rajh je leta 2010 izdal gradivo za slovar severozahodnoprleškega narečja *Gúcati po antùjoško*, ki obsega 293 strani in predstavlja dragocen popis še (bolj ali manj, vsaj v spominu) ohranjenega narečnega besedja, posebej zaradi večpomenskosti izrazja in ustreznih (znotrajjezikovnih) prevodov v knjižni jezik. Avtor ga tudi sam poimenuje "gradivo za narečni slovar", v katerem je zbral "/.../ splošno besedje /.../, torej besedni inventar, ki ga pri jezikovnem sporazumevanju (podeželski) narečni govorniki uporabljajo za različna področja svojega življenja in dela /.../". Ime v naslovu slovarja izvira iz nekdanjega poimenovanja kraja Cerkvenjak, in sicer po gotski cerkvi v kraju. *Krajevni leksikon Slovenije* (1995: 100) o Cerkvenjaku podaja zelo skop opis:

"Razloženo naselje v osrčju Slovenskih goric leži na trikrakem slemenu med Pesniško in Ščavniško dolino. Središče je na kopastem vrhu slemena (341 m). /.../ Cerkvenjak je gospodarsko, upravno, kulturno in izobraževalno središče širšega območja. Vrh griča je vitka poznogotska župnijska cerkev sv. Antona Puščavnika iz prve polovice 16. stoletja. Cerkev je tu stala že v 13. stoletju in kraj, prvič omenjen leta 1460, je po njej dobil ime. Domačini naselje imenujejo tudi Sv. Anton."

Rajh (2003: 118–134) je v prispevku predstavil "izbrani inventar severozahodnoprleškega besedja", kjer je poleg glasovnih posebnosti besed obravnaval besedje tudi glede na izvor. Najprej navaja slovansko avtohtono besedje, za katero velja, da "se lahko ponaša s svojo arhaičnostjo" – nekaj izbranih glagolov: *bò:lti* 'godrnjati', *brò'diti* 'packati s hrano', *b'zi:kati* 'brizgati', *d'ri:fati* 'spati', *g'ri:vati* 'skrbeti, vznemirjati', *ko'le:xati* 'grdo padati', *k'ri:kati* 'vriskati' *'mi:lti se* 'biti žal', *'mu:fti* 'godrnjati', *po's'ke:titi se* 'ponesrečiti se, ne uspeti' itd.

Rajh v nadaljevanju podaja pregled prevzetega besedja, ki je večinoma nemško, povzema ga iz svojega članka *Glagoli v severozahodnoprleškem govoru* (2006: 399–406), zato etimologije dodatno nismo preverjali po Snojevem ali Bezlajevem etimološkem slovarju. Nekaj izbranih glagolov: *'bu:xŋti* 'planiti, zagoreti', *'cikŋti* 'skisati se', *'fa:jntati* 'ne marati', *'fŋ'günti si* 'privoščiti si', *'lŋ:diti* 'mamiti, napeljevati', *'pe:rvati* 'cepiti (drevo)', *'pü:vati* 'graditi', *'s'va:rati se* 'pritoževati se', *'i'ri:kati* 'nagovarjati, prositi', *'ž:a:mati* 'obrezovati deske (skorjo)'. V severozahodnoprleškem govoru je izposojenk iz drugih jezikov manj (prav tam: 119–123).

Narečne glagole je Rajh (2006: 399–406) razdelil glede na: a) avtohtono oz. prevzeto glagolsko podstavo z najrazličnejšimi pomenskimi vrednostmi: avtohtone slovanske: *do'jiti*, *o'be'čati* ...; b) prevzete z nemškega (nemškega) govornega območja: *ge'pi:rati*, *g'ra:tati*; c) izrazite skupine narečnih glagolov glede na nedoločniški oz. sedanjíški končaj, posebnosti glagolskih morfemov, č) samosvojo oblikoglasno podobo narečnih glagolskih oblik ter d) pomene narečnih glagolov. Prav tako narečne glagole glede na pomen uvršča med: a) sinonimijo: *'fe:xtati* – *'be:rmati* 'prosjačiti'; b) večpomenskost: *'xa:ndlati* 'prekupčevati; pogajati se za ceno'; c) metaforičnost: *v'niči se* 'napraviti samomor'; č) pomen glede na mesto naglasa ter kakovost in kolikost naglašene samoglasnika: *'va:lati* 'valjati' : *va'lati* 'veljati'; d) glagole s prostimi morfemi – po nemških zgledih, kjer se spremeni pomen: *'gŋr g'le:dati* 'biti nevoščljiv', *nap'rŋe: me'tati* 'očitati'.

Analiza gradiva

Za potrebe tega prispevka je bilo podrobneje pregledanih 98 glagolov (glagol *regetáti* ima v *SSKJ*² dva pomena), izpisanih iz *SSKJ*², opremljenih s kvalifikatorjem *nar.* (*narečno*), razširjenim s kvalifikatorskim pojasnilom *vzŋhodno*.

Analiza prinaša primerjalni popis glagolskih iztočnic in kaže na pomen vključenosti narečnega aktualnega besedja tudi v normativne priročnike (*SSKJ*² in *SP*), ki uporabljajo kvalifikatorje za označevanje zvrstnosti slovenskega jezika, v tem primeru narečij. V pregledu niso predstavljene narečne značilnosti posameznih besed glede na ožjo umeščenost v narečje (ali govor), ampak zgolj vzporednice na ravni pomena besede. Pregled glagolov iz Rajhovega slovarja kaže na številne evidentirane besede, ki današnjo rabo potrjujejo.

Za analizo je bil izbran le eden izmed vzhodnih narečnih govorov, nadaljnje raziskave bi lahko zajele vključevanje (aktualizacijo) najpogostejšega narečnega besedja tudi iz novejših narečnih slovarjev/popisov gradiva v normativne priročnike sploh.

V *SP* smo preverjali, koliko glagolskih iztočnic iz *SSKJ²*, označenih z *nar. vzhodno*, je (sploh) zajetih v *SP* in s katerimi kvalifikatorji v okviru socialnozvrstnih oznak (§ 1060) so opredeljene. Predvidevali smo, da s kvalifikatorjem *pokr. vzh.* (pokrajinsko vzhodno), saj je kvalifikator *pokr.* pojasnjen kot "/.../ pokrajinsko pogovorno neknjižna prvina, značilna za večja področja slovenskega ozemlja, npr. za primorsko, štajersko, koroško, dolensko, rovtarsko, in tudi za manjša, npr. za belokranjski, celjski, koprski, tržaški okoliš ipd. (kjer je mogoče, je to v slovarju tudi nakazano)".

Primerjalna analiza

Glagoli so zaradi preglednosti v nadaljevanju izpisani iz *SSKJ²* po abecednem redu. Ob iz *SSKJ²* izpisanih iztočnicah je v oklepaju najprej zapisana pojavnost v a) Rajhovem slovarju (2010) (R+) ali odsotnost (R-). Kot izpričana v Rajhovem slovarju šteje tudi iztočnica, ki se navezuje na pomen iz iztočnice v *SSKJ²*, ima pa drugačno glasoslovno ali pisno podobo ali gre za drugo besedno vrsto, npr. v *SSKJ²* je iztočnica glagolska, pri Rajhu pa samostalniška, zato je izpisano tudi pojasnilo, primer: *címiti* 'poganjati kal(i); kaliti' (R-; sam. *címa* 'poganjek, kalček'/SP+; pokr. vzh.). Za poševnico sledi pojavnost v *SP* (+) ali ne (-), za podpičjem je dodan kvalifikator, če je ta v *SP* zapisan.

- *bíncati* 'pobrcavati, brcati' (R+/SP+; pokr. vzh.);
- *bráti* 'nabirati, trgati' (R+/SP+; neobč.);
- *búitati* 'narediti iz zbite ilovice' (R+/SP+; bútan → pokr. vzh.);
- *cécati* 'sesati' (R+/SP+; pokr. vzh.);
- *címiti* 'poganjati kal(i); kaliti' (R-; sam. *címa* 'poganjek, kalček'/SP+; pokr. vzh.);
- *címprati* 'postavljati kaj, navadno iz lesa' (R+/SP-; delati, sestavljati);
- *čapljáríti* 'slišno, tleskajoče padati ali teči; čofotati' (R+; čaplàrti/SP-);
- *čemeríti* 'jeziti, vznemirjati' (R-/SP+; pokr. vzh.);
- *čmṛkniti* 'črhiniti' (R-; cmṛknti/čmṛknti 'srkniti'/SP-);
- *čřčkatí* 'čečkatí' (R+/SP-);
- *čúti* 's sluhom zaznavati, slišati' (R+/SP+; pešaj.);

- *dahněti* ‘zaudarjati’ (R–/SP+; pokr.);
- *dojiti* ‘iztiskati, odvzemati mleko iz vimena; molsti’ (R+/SP+; pokr. vzh.);
- *drežāti* ‘godrnjati, sitnariti; čemeti, ždeti’ (R–; drêgati/SP–);
- *frčkati* ‘(na rahlo) pokati’ (R+/SP+; pokr. vzh.);
- *frkóčiti* ‘kodrati, navijati’ (R+; frkŏčiti/SP–);
- *frlúckati* ‘žvižgati, požvižgavati’ (R–/SP+; pokr. zah.);
- *fúckati* ‘žvižgati, piskati’ (R–/SP+; pokr. vzh.);
- *grđiti* ‘gabit se, gnusiti se’ (R+/SP+; pokr. vzh.);
- *búpkati* ‘pestovati, ujčkati; poskakovati’ (R+/SP–);
- *izčímiti se* ‘vzkaliti, vzkliči’ (R–/SP+; pokr. vzh.);
- *kěpniti* ‘vzhajati, naraščati’ (R+/SP–);
- *kolíniti* ‘pripravljati prašiča za hrano; klati’ (R–; klàti/SP–);
- *kvókati* ‘kokati, klokati’ (R+/SP–);
- *lécati se* ‘pretegovati se, stegovati se’ (R+/SP–);
- *lúpati* ‘odstranjovati lupino, kožo; lupiti’ (R+/SP–);
- *měžiti* ‘odstranjovati lubje z muževnega debla; majiti’ (R–; měžti ‘mendrati’/SP–);
- *mrčāti* ‘mrmrati, brundati’ (R– mřčati; ‘renčati’/SP–);
- *nabútati* ‘nabiti, zbiti’ (R+; ‘butati ilovico za stene’/SP+; pokr.);
- *nadáhati* ‘dojiti’ (R+/SP–);
- *nadojiti* ‘namolsti’ (R+/SP+; pokr. vzh.);
- *nafrkóčiti* ‘nakodrati, naviti’ (R–/SP–);
- *nakápati* ‘nalagati, nakladati’ (R–/SP–);
- *nakěpniti* ‘vziti, narasti’ (R+; kěpnti/SP–);
- *namísliti* ‘v mislih izoblikovati, ustvariti, kar ne ustreza resnici; izmisliti si’ (R–; zmišlávati si /SP+; star.);
- *napévati* ‘peti prvi del besedila, na katerega drugi odgovarjajo ali ga nadaljujejo’ (R–/SP–);
- *naškrápljati* ‘začenjati deževati’ (R–/SP–);
- *natékati se* ‘zamakati, puščati’ (R+/SP+; pokr. vzh.);
- *navolíti se* ‘naveličati se’ (R+/SP–);
- *navzděgniti* ‘začeti peti’ (R–/SP–);
- *obdáčiti* ‘obdavčiti’ (R–/SP–);
- *obelíti* ‘pobeliti’ (R–/SP+; pokr. vzh.);

-
- *odškrniti* ‘nekoliko odpreti; odviti’ (R+/SP+);
 - *odvréti* ‘popustiti zavoro pri vozilu; odviti, odpreti’ (R+/SP+);
 - *ogibati se* ‘odstranjevati, umikati’ (R+/SP+);
 - *páščiti se* ‘hiteti’ (R-/SP-);
 - *plántati* ‘šepati’ (R-; plajtràti/SP-);
 - *podojiti* ‘pomolsti’ (R+/SP-);
 - *podrgati* ‘podrgniti, pometi’ (R-/SP-);
 - *pometávati* ‘kotiti’ (R-/SP-);
 - *poslájati* ‘naslanjati se’ (R+; poslájati/SP+; pokr. vzh.);
 - *posloniti* ‘nasloniti, prsloniti’ (R-; poslùnti/SP-);
 - *poslúhniti* ‘ubogati’ (R-; začeti (pazljivo) poslušati; prsluhnti/SP-);
 - *posodíti* ‘spremiti ga; iti za njegovim pogrebom’ (R-/SP-);
 - *postrgati* ‘postrgati’ (R+/SP-);
 - *potákati* ‘gugati, zibati’ (R+/SP-);
 - *potrúpati* ‘razbiti, razdejati’ (R-/SP-);
 - *povláčiti* ‘pobranati’ (R+; povláčiti/SP+; pokr. vzh.);
 - *povoditi* ‘prekaditi’ (R-/SP-);
 - *prebraniti* ‘preprečiti, ne dovoliti’ (R+; prebránti/SP-);
 - *prepeléti* ‘valjati se, (navadno) v sipki snovi; kopati se’ (R-/SP-);
 - *prepelíti se* ‘valjati se, (navadno) v sipki snovi; kopati se; frfotati, kriliti; oprezovati’ (R-/SP-);
 - *prézati* ‘govoriti, pripovedovati; oprezati’ (R-; luščiti se sam od sebe, odpirati se’/SP+);
 - *prigánjati* ‘poganjati, voditi; goniti’ (R-/SP-);
 - *priškrniti* ‘priviti; kaznovati, prijeti’ (R-/SP-);
 - *razbrćati* ‘raztrositi’ (R-; brćkati/SP-);
 - *razčemeriti* ‘razjeziti’ (R-/SP-);
 - *regetáti* ‘dreti se, kričati’ (R+/SP-);
 - *regetáti* ‘klopotati, ropotati’ (R-/SP-);
 - *rězati* ‘tepsti, pretepati’ (R+/SP-);
 - *ríbiti* ‘loviti ribe’ (R+; ríbtí /SP-);
 - *sklapouíhati* ‘oklofutati’ (R-/SP-);
 - *sklapoušskati* ‘oklofutati’ (R+; sklapovűškati → klapovűškati/SP-);
 - *sklásti* ‘zložen’ (R-/SP-);

- *skérmiti* ‘spitati’ (R–/SP+);
- *slívkati* ‘dajati otožne, prošno izražajoče glasove’ (R–/SP–);
- *spárati* ‘narediti, da kaj sestavlja par; spariti’ (R+ spárati → páрати/SP–);
- *sprevéžati* ‘prevezati’ (R–/SP–);
- *stelíti se* ‘roditi, povreči tele; oteliti se’ (R–/SP–);
- *sváditi* ‘jeziti’ (R+/SP–);
- *svajeváti se* ‘prepirati se’ (R+; svajüvàti se/SP–);
- *šléviti* ‘čvekati’ (R–/SP–);
- *šlígati* ‘švrkati’ (R–/SP–);
- *šmíckati* ‘švrkati’ (R+/SP–);
- *vodíti* ‘prekajevati’ (R–/SP–);
- *zábíncati* ‘zabrcati’ (R+; bíncati/SP+; bincati pokr. vzh. –);
- *záfúčkati* ‘zažvižgati, zapiskati’ (R+; fúčkati/SP+; neknj. pog.);
- *zágolčáti* ‘reči, povedati’ (R–/SP–);
- *zajókati* ‘objokan’ (R–/SP–);
- *zamrčúti* ‘zamrmrati, zabrundati’ (R– mřčati ‘renčati’/SP–);
- *zaškérniti* ‘priviti’ (R+; zaškřnti/SP–);
- *zašmíkati* ‘zmečkati, stlačiti’ (R+; zažmíkati → žmíkati/SP–);
- *zábútati* ‘zbiti, nabiti’ (R+; ‘butati ilovico za stene’/SP+ butan);
- *zđávati* ‘cerkveno poročati’ (R+/SP–);
- *zgrđiti* ‘iztrebiti se’ (R–/SP–);
- *zváti* ‘prostiti; vabiti’ (R–; klicati/SP–; star. klicati);
- *žmíkati* ‘mečkati, tolči’ (R+; /SP–);
- *žórgati* ‘cmokati, čofotati’ (R+; /SP–).

Ugotovitve

Od 98 glagolskih iztočnic *nar. vzhodno* iz SSKJ² je:

- v SP zabeleženih 29 iztočnic (69 ni zabeleženih), v Rajhovem slovarju 48 (50 ni zabeleženih);
- v obeh virih, v SP in v Rajhovem slovarju, zabeleženih 19 iztočnic: *bíncati*, *bráti*, *bútati*, *cécati*, *čúti*, *dojíti*, *fráčkati*, *grđiti*, *nabútati*, *nadojíti*, *natékatati se*, *odškéřniti*, *odvréti*, *ogíbati se*, *poslánjati*, *povlačíti*, *zábíncati*, *záfúčkati*, *zábútati*;

– samo v *SP* zabeleženih 10 iztočnic: *címiti*, *čemeríti*, *dabnéti*, *frlúckati*, *fúčkati*, *izcímiti se*, *obelíti*, *prézati*, *skérmiti*, *namíslíti*;

– samo v Rajhovem slovarju zabeleženih 30 iztočnic: *cimprati*, *čapljáriti*, *čríckati*, *frkóčiti*, *žmíkati*, *húpkati*, *kápniti*, *kvócati*, *lécati se*, *lúpati*, *nadájati*, *nakápniti*, *navolíti se*, *podojíti*, *postrúgati*, *potákati*, *prebraníti*, *rézati*, *regetáti* (dva pomena), *ribiti*, *sklapouškatí*, *spáratí*, *sváđiti*, *svajeváti se*, *šmíckati*, *zaškérniti*, *zažmíkati*, *ždávati*, *žórgati*;

– le v *SP* ni zabeleženih 29 iztočnic: *cimprati*, *čapljáriti*, *čríckati*, *frkóčiti*, *žmíkati*, *húpkati*, *kápniti*, *kvócati*, *lécati se*, *lúpati*, *nadájati*, *nakápniti*, *navolíti se*, *podojíti*, *postrúgati*, *potákati*, *prebraníti*, *rézati*, *ribiti*, *sklapouškatí*, *spáratí*, *sváđiti*, *svajeváti se*, *šmíckati*, *zaškérniti*, *zažmíkati*, *ždávati*, *žórgati*, *regetáti*;

– le v Rajhovem slovarju ni zabeleženih 10 iztočnic: *címiti*, *čemeríti*, *dabnéti*, *frlúckati*, *fúčkati*, *izcímiti se*, *obelíti*, *prézati*, *skérmiti*, *namíslíti*;

– v nobenem od virov, v *SP* in v Rajhovem slovarju, ni zabeleženih 40 iztočnic: *čmrkniti*, *drežáti*, *kolíniti*, *méžiti*, *mrváti*, *nafrkóčiti*, *nakápati*, *napévati*, *naškrápljati*, *navzdígniti*, *obdáčiti*, *páščiti se*, *plántati*, *podrgati*, *pometávati*, *posloníti*, *poslúhniti*, *posodíti*, *potrúpati*, *povodíti*, *prepeléti*, *prepelíti se*, *prigánjati*, *priškeríti*, *razbrócati*, *razčemeríti*, *regetáti*, *sklapouhati*, *sklásti*, *slívcati*, *sprevézati*, *stelíti se*, *šléviti*, *šlígati*, *vodíti*, *zagolčáti*, *zajókati*, *žamrváti*, *žgrdíti*, *žváti*.

Izpisani in primerjani glagoli s kvalifikatorjem *narečno* *vzhodno* iz *SSKJ*² imajo v *SP* naslednje socialnozvrstne oznake (*SP* 2001, § 1059: zvrstne, stilne in druge oznake v slovarju so: pri socialnih zvrsteh: (zborna) privzdig(njeno), knj(ižno) pog(ovorno), ljud(sko), (knjižno) neobč(evalno), neknj(ižno) pog(ovorno), neknj(ižno) ljud(sko), pokr(ajinskopogovorno), nar(ečno), mestn(e govorice), izobr(azbeno), sleng(ovsko), žarg(onsko), latov(sko)):

– pokr(ajinsko) vzh(odno) 17: od teh jih šest ni najti v Rajhovem slovarju (R) (2010): *bíncati*, *bútati*, *cécati*, *címiti* (R–), *čemeríti* (R–), *dojíti*, *fráckati*, *frlúckati* (R–), *fúčkati* (R–), *grdíti*, *izcímiti se* (R–), *nadojíti*, *natécati se*, *obelíti* (R–), *poslánjati*, *povlačíti*, *zabíncati*;

– pokr(ajinsko) dva: *dabnéti* (R–), *nabútati* (R+);

– neknj(ižno) pog(ovorno) eden: *zaáfúčkati* (R+).

Sklep

V prispevku smo predstavili primerjalno analizo glagolov, v *SSKJ*² označenih s stilno-zvrstnim kvalifikatorjem *nar.* (*narečno*), razširjenim s kvalifikatorskim pojasnilom *vzhodno*. Gre za del širše raziskave, ki se osredinja na pregled in obseg tako označenih vseh iztočnic v *SSKJ*² (414 iztočnic, od tega 274 samostalnikov, 98 glagolov, 26 pridevnikov in 16 drugih besednih vrst – 12 prislovov, le po en zaimek, veznik, medmet in členek).

Prispevek prinaša pregled samo glagolskih iztočnic, teh je 98, z oznako *nar. vzhodno* iz *SSKJ*², primerjanih z glagoli iz Rajhovega gradiva, dodatno še s *SP*. Ugotavljamo, da je v *SP* zabeleženih 29 iztočnic (69 ni zabeleženih), v Rajhovem slovarju pa je zabeleženih iztočnic 48 (50 ni zabeleženih); v obeh virih, v *SP* in pri Rajhu, je zabeleženih 19 iztočnic (nekaj primerov): bíncati ‘*pobrcavati, brcati?*’, bráti ‘*nabirati, trgati?*’, cécati ‘*sesati?*’ itd. Analizirani glagoli imajo v *SP* naslednje socialnozvrstne oznake: 17 pokr(ajinsko) vzh(odno): od teh jih šest ni pri Rajhu: címiti ‘*poganjati kal(i); kalit?*’, čemeríti ‘*jeziti, vznemirjati?*’, frlúckati ‘*žvižgati, požvižgavati?*’, fúckati ‘*žvižgati, piskati?*’, izcímiti se ‘*vžkaliti, vžkliti?*’, obelíti ‘*pobeliti?*’; dva glagola sta označena s pokr(ajinsko): dahnéti ‘*zaudarjati?*’ (pri Rajhu ni), nabúitati ‘*nabiti, žbit?*’ (pri Rajhu je) in eden pa neknj(ižno) pog(ovorno): zafúckati ‘*zažvižgati, žapiskati?*’ (pri Rajhu je).

Zavedamo se, da vsi tako označeni leksemi v obeh normativnih priročnikih niso zabeleženi v obravnavanem narečnem slovarju, saj oba normativna priročnika (*SSKJ*² in *SP*), s kvalifikatorjem zajemata besedje širšega narečnega prostora in da je predstavljena analiza primerjalno zajela le enega izmed vzhodnih narečnih govorov. Ta pa predstavlja velik nabor še živega, aktualnega besedja.

Namen je bil poudariti pomen vključenosti narečnega besedja v normativne priročnike, kot sta *SSKJ*² in *SP*, saj besede, opremljene s kvalifikatorji, nanašajočimi se (tudi) na narečja, zelo olajšajo delo vsem, ki se pri delu srečujejo z besedjem različnih socialnih zvrsti, pa naj bodo to učenci/dijaki/študenti in učitelji, lektorji pri filmu ali v gledališču ter prevajalci.

Summary

The paper presents a comparative analysis of verbs with the style-genre label *nar.* (*dialectal*), further specified as *vzhodno* (*eastern*) in *The Dictionary of Standard Slovenian Language* (*Slovar slovenskega knjižnega jezika*² – SSKJ² 2014), which are then compared to Rajh's material for his dialectal dictionary *Gúčati po antíjoško* (2010) and to *The Slovenian Orthography* (*Slovenski pravopis* – SP 2001). The analysis is part of a broader study focusing on the total of 414 entries so labelled in the SSKJ², of which 274 are nouns, 98 verbs, and 26 adjectives, while 16 belong to other word classes (12 adverbs, 1 pronoun, 1 conjunction, 1 interjection, and 1 particle). The first (already presented) part is a sample comparison of the incidence of (only) those nouns labelled *nar. vzhodno* (*dialectal eastern*). The present article provides an overview of the entries for verbs alone. There are 98 such entries labelled as *nar. vzhodno* (*dialectal eastern*) in the SSKJ² these are then compared to Rajh's material for his dialectal dictionary and to the SP. We find that the SP records 29 entries (69 are not registered), while Rajh's dictionary contains 48 of them (50 are not registered). In addition, 19 entries are included in both the SP and Rajh's dictionary, e.g. *bíncati* 'pobrcavati, brcati' (to kick), *bráti* (to gather), *cécati* (to suck), etc. The verbs analysed in the SP are labelled as follows: 17 *pokr(ajinsko) vzh(odno)* (*provincial eastern*), six of which do not feature in Rajh's dictionary. These are *címíti* (to sprout), *čemeríti* (to upset), *frlúckati* (to whistle), *fúčkati* (to whistle), *izcímíti se* (to sprout), and *obelíti* (to whiten). Two verbs are labelled as only *pokr(ajinsko)* (*provincial*): *dahnéti* 'zaudarjati' (to stink), and *nabúitati* 'nabiti, zbiti' (to beat); the first does not feature in Rajh's dictionary, while the second does. One is labelled as *neknj(ižno) pog(ovorno)* (*non-standard colloquial*): *zafúčkati* 'zažvižgati, zapiskati' (to whistle, to blow), being an entry in Rajh's dictionary as well.

Even though the analysis covers only one of the eastern dialects, it presents a large number of dialectal words which are currently still in use. The aim of this paper is therefore to point out the importance of incorporating and labelling the current dialectal vocabulary into the normative manuals such as the SSKJ² and the SP. Labelling in particular can be of great help to translators, to language editors in the film industry and in theatre and to all others who, in their professional work, need to distinguish between social and regional varieties of Slovene.

Viri

- Rajh, B. (2010): *Gúčati po antičjoško: gradivo za narečni slovar severozahodnoprleškega govora*, Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta (Mednarodna knjižna zbirka Zora; 73).
- SLOVAR slovenskega knjižnega jezika* (2000). [Elektronski vir]/avtorji sodelavci Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU; glavni uredniški odbor Anton Bajec ... [idr.]; izdajatelj SAZU in Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. Elektronska objava. El. knjiga. Ljubljana: Založba ZRC, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, 2014. Pridobljeno s <http://www.fran.si/130/sskj-slovar-slovenskega-knjiznegajezika>. (Dostopno: 5. 2. 2020.)
- SLOVENSKI pravopis*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti. Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, 2001. Elektronska objava, spletna izdaja 2014. Pridobljeno s <http://fran.si/134/slovenski-pravopis> (Dostopno: 5. 2. 2020.).

Literatura

- Hajnšek - Holz, M. (1997): Pleteršnikov Slovensko-nemški slovar kot vir za Slovar slovenskega knjižnega jezika. *Jezikoslovni zapiski*, 3, 105–112. Pridobljeno (tudi) s <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-TZZVYV9M> (Dostopno: 5. 2. 2020.).
- Jan, Z. (2007): Narečje pri pouku slovenskega jezika kot materinščine. V V. Smole (ur.), *Slovenska narečja med sistemom in rabo*, (str. 497–506). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete (Obdobja, Metode in zvrsti; 26).
- KARTA slovenskih narečij z večjimi naselji* (2016). [Karto Tineta Logarja in Jakoba Riglerja (1983) dopolnili sodelavci Dialektološke sekcije ISJFR ZRC SAZU (2016). Pridobljeno s [fran.si › sla-slovenski-lingvisticni-atlas › datoteke › SLA_Karta-narecij](http://fran.si/sla-slovenski-lingvisticni-atlas). (Dostopno: 20. 4. 2020.).
- Kenda Jež, K. (2004): Narečje kot jezikovnozvrstna kategorija v sodobnem jezikoslovju. V E. Kržišnik (ur.), *Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem: členitev jezikovne resničnosti*, (str. 263–276). Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete. (Obdobja, Metode in zvrsti; 22). Pridobljeno z www.centerslo.net/files/File/simpozij/sim22/Smole.pdf (Dostopno: 5. 2. 2020.)
- Koletnik, M. (2001): *Slovenskogoriško narečje*. Maribor: Slavistično društvo.
- Koletnik, M. (2008): *Panonsko lončarsko in kmetijsko izraze ter druge dialektološke razprave*. Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta (Mednarodna knjižna zbirka Zora; 60).
- Koletnik, M. (2015): *Medjezikovni stiki v besedju iz pomenskega polja kmetija v slovenskogoriškem narečju*. Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta. (Mednarodna knjižna zbirka Zora; 109).
- KRAJEVNI leksikon Slovenije* / [priprava in urejanje] Milan Orožen Adamič, Drago Perko, Drago Kladnik. Ljubljana: DZS, 1995.
- Logar, T. (1993): *SLOVENSKA narečja*. [Dva medija] / Besedila zbral in uredil [in spremno besedo napisal] Tine Logar. Ljubljana: Mladinska knjiga. (Zbirka Cicero)
- Perdih, A., Snoj, M. (2015): SSKJ². *Slavia Centralis*. VIII/1, 5–15.

- Pleteršnik, M. (2006): *Slovensko-nemški slovar*. (1894–1895) [Elektronski vir, CD ROM]. M. Furlan, H. Dobrovoljc in H. Jazbec (ur.). Transliterirana izd. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU: Anebis. Pridobljeno s <http://isjfr.zrc-sazu.si/pletersnik/> (Dostopno: 5. 2. 2020.).
- Pulko, S., Zemljak Jontes, M. (2015): *Slovensko ali knjižno – kako je prav?* Maribor: Aristej, Slavistično društvo Maribor.
- Rajh, B. (2002): *Od narečja do vzhodnoštajerskega knjižnega jezika*. Maribor: Slavistično društvo. (Zora; 19).
- Rajh, B. (2003): Besedje in besedne zveze v severozahodnoprleškem govoru. V Z. Zorko, M. Koletnik (ur.), *Glasoslovje, besedoslovje in besedotvorje v delih Jakoba Rjgerja*, (str. 118–134). Maribor: Slavistično društvo. (Zora; 25).
- Rajh, B. (2006): Glagoli v severozahodnoprleškem govoru. V M. Koletnik, V. Smole (ur.), *Diahronija in sinhronija v dialektoloških raziskavah*, (str. 399–406). Maribor: Slavistično društvo. (Zora; 41).
- Rajh, B. (2011): Glasovne in naglasne premene v severozahodnoprleškem govoru. V M. Jesenšek (ur.), *Globinska moč besede: red. prof. dr. Martini Orožen ob 80-letnici*, (str. 343–359). Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta. (Mednarodna knjižna zbirka Zora; 80).
- Ramovš, F. (1935): *Historična gramatika slovenskega jezika*. 7, *Dialekti*. V Ljubljani: Učiteljska tiskarna (Dela / Znanstveno društvo za humanistične vede v Ljubljani; 1).
- Skubic, E. A. (2005): *Obrazi jezika*. Ljubljana: Študentska založba.
- Smole, V. (2004): Nekaj resnic in zmot o narečjih v Sloveniji danes. V E. Kržišnik (ur.), *Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem*: členitev jezikovne resničnosti, (str. 321–330). Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete. (Obdobja, Metode in zvrsti; 22). Pridobljeno z www.centerslo.net/files/File/simpozij/sim22/Smole.pdf (Dostopno: 5. 2. 2020.).
- Smole, V. (2007): Pomen in vloga slovenskih narečij danes. V V. Smole (ur.), *Slovenska narečja med sistemom in rabo*, (str. 557–563). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. (Obdobja, Metode in zvrsti; 26).
- SVETI Anton v Slovenskih goricah: 500 let (2016). B. Rajh (ur.). Cerkevjak: Župnija Sveti Anton v Slovenskih goricah.
- Toporišič, Jože (2000): *Slovenska slovnica*, Maribor: Založba Obzorja.
- UČNI načrt. Program osnovna šola. *Slovenščina* (2018). [Elektronski vir]. Ljubljana: Republika Slovenija, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Pridobljeno s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sol-a/Ucni-nacrti/obvezni/UN_slovenscina.pdf (Dalje UN OŠ 2018.) (Dostopno: 5. 2. 2020.).
- UČNI načrt. *Slovenščina: gimnazija: splošna, klasična, strokovna gimnazija: obvezni predmet in matura* (560 ur) (2008). [Elektronski vir]. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2008. Pridobljeno s http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2019/programi/med-a/pdf/un_gimnazija/un_slovenscina_gimn.pdf. (Dostopno: 5. 2. 2020.).
- Valh Lopert, A. (2013): *Med knjižnim in neknjižnim na radijskih valovih v Mariboru*. Maribor: Litera.
- Valh Lopert, A. (2015): Narečje kot izraz identitete na radijskih postajah v severovzhodni Sloveniji: (Radio Ptuj, Radio Murski val, Radio Slovenske gorice)". *Časopis za zgodovino in narodopisje*. 86 = n. v. 51, št. 4, 46–59.

- Valh Lopert, A. (2016): Kvalifikator narečno vzhodno v SSKJ². V M. Jesenšek (ur.). *Rojena v narečje*, (str. 284–297). Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta (Mednarodna knjižna zbirka Zora; 114).
- Valh Lopert, A., Koletnik, M. (2011): Mariborščina kot identitetni dejavnik v radijskem diskurzu. *Časopis za zgodovino in narodopisje* 82 = n. v. 47, št. 1 (2011), 121–134.
- Valh Lopert, A., Koletnik, M. (2018): *Non-standard features of the Slovene language in Slovene popular culture*. Maribor: Univerzitetna založba Univerze. (Mednarodna knjižna zbirka Zora; 127).
- Zemljak Jontes, M., Pulko, S. (2011): Govorica mladostnikov v šoli – narečna ali nenarečna? = 'The language of pupils in school – dialectal or not?'. V M. Jesenšek (ur.), *Globinska moč besede: red. prof. dr. Martini Orožen ob 80-letnici*, (str. 407–420). Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta. (Mednarodna knjižna zbirka Zora; 80).
- Zorko, Z. (1994): Samoglasniški sestavi v slovenskih narečnih bazah (ob izbranih narečnih besedilih). V M. Orožen (ur.), *Zbornik predavanj / XXX. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*, 27. 6.–16. 7. 1994, (str. 325–343). Ljubljana: Seminar slovenskega jezika, literature in kulture pri Oddelku za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete.
- Zorko, Z. (1998): *Haloško narečje in druge dialektološke študije*. Maribor: Slavistično društvo. (Zora; 6)
- Zorko, Z. (2005): Štajersko-panonska glasoslovna narečna prepletanja (Štatenberg, Zgornja Sveča, Strmec, Žahenberci), *Studia Historica Slovenica*: časopis za humanistične in družboslovne študije 5, št. 1/3, 777–791.
- Zorko, Z. (2009): *Narečjeslovne razprave o koroških, štajerskih in panonskih govorih*. Maribor: Filozofska fakulteta, Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti. (Mednarodna knjižna zbirka Zora; 64).
- Žmavc, M. (2016): Občina Cerkvenjak in cerkev svetega Antona. V B. Rajh (ur.), *SVETI Anton v Slovenskih goricah: 500 let*, (str. 5–7). Cerkvenjak: Župnija Sveti Anton v Slovenskih goricah.

Spletni viri (Pridobljeno in dostopno 5. 2. 2020.):

http://bos.zrc-sazu.si/c/PL/seznam_gno.html (Pleteršnikov Slovensko-nemški slovar. Geografske in narečne oznake s pogostnostmi)

<http://www.cerkvenjak.si/>

<http://slovenskegorice.si/vodic/cerkvenjak/>

Author

Dr. Alenka Valh Lopert

Associate professor, University of Maribor, Faculty of Arts, Koroška cesta 160, 2000 Maribor, e-mail: alenka.valh@um.si

Izredna profesorica, Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Koroška cesta 160, 2000 Maribor, e-pošta: alenka.valh@um.si.